

Asia: VN/25055/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi huoltovarmuuden turvaamisesta ja Huoltovarmuuskeskuksesta sekä turvavarastolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. 1 § Lain soveltamisala ja tavoitteet

-

2. 2 § Huoltovarmuudesta vastaavat viranomaiset

Pykälästä käy ilmi Huoltovarmuuskeskuksen ehdotettu ohjausmalli, jossa ministeriöiden roolia on kasvatettu ja elinkeinoelämän roolia vähennetty. SPK Oy näkee siinä mahdollisia uhkia.

Huoltovarmuuden ylläpito ja kehittäminen vaativat jatkossakin yhteistyötä viranomaisten, elinkeinoelämän yritysten sekä järjestöjen kesken. Elintarviketuotannon lisäksi tämä pätee myös muihin yhteiskunnan toimintoihin ja siksi laajemman yhteistyön tarve tulisi näkyä selkeämmin myös lakitekstissä.

3. 3 § Huoltovarmuuskeskuksen asema ja toimiala

-

4. 4 § Huoltovarmuuskeskuksen tehtävät

Ensimmäisessä pykälässä lausuttuun viitaten tulisi 4 §:n 1 momentin 5 kohta muuttaa muotoon 'välttämättömien tavaroiden, materiaalien ja palveluiden'. Ilmaisuihin käsitäisi myös elävän lisäysmateriaalin.

5. 5 § Pääjohtaja ja johtoryhmä

-

6. 6 § Työjärjestys

-

7. 7 § Huoltovarmuuskeskuksen ohjaus

-

8. 8 § Huoltovarmuuskeskuksen ohjausryhmä

-

9. 9 § Huoltovarmuuden yhteistyöryhmä

Huoltovarmuuden yhteistyöryhmää on kuvattu niukasti eivätkä sen tehtävät suhteessa Huoltovarmuuskeskuksen ohjausryhmään ja Huoltovarmuusneuvostoon välity ehdotuksesta.

Uuden virastorakanteen myötä tulisi kiinnittää huomiota päällekkäisten hallintorakenteiden välttämiseen, jotta tehokkuus ja joustavuus huoltovarmuusasioiden hoitamisessa säilytetään.

10. 10 § Huoltovarmuusneuvosto

-

11. 11 § Sektorit, poolit ja toimikunnat

-

12. 12 § Valtion varmuusvarastointi

-

13. 13 § Valtion varmuusvarastoja koskeva päätöksenteko

-

14. 14 § Varmuusvarastoituja lääkkeitä, lääkinnällisiä laitteita, henkilösuojaimia ja muita terveydenhuollossa käytettäviä tavaroita koskeva päätöksenteko

-

15. 15 § Tuotantovarausten ja suorituskyykyvarausten hankinta

-

16. 16 § Huoltovarmuusrahasto ja huoltovarmuusmaksu

Uudistuksen myötä Huoltovarmuuskeskuksen rahoitus tulee aiempaa riippuvaisemmaksi valtion talousarviopäätöksistä

On olemassa riski, että muutoksen myötä keskuksen rahoitus ja sitä kautta sen toiminta tulee alttiimmaksi poliittisen aaltoliikkeen vaikutuksille. Huoltovarmuusrahaston riittävyyttä ja huoltovarmuusmaksua on pystyttävä tarkistamaan riittävän usein esimerkiksi siksi, että eri energiamuotojen käytön yleisyydessä tapahtuu muutoksia.

17. 17 § Huoltovarmuusrahaston hallinto

-

18. 18 § Kirjanpito, tilintarkastus ja tilinpäätös

-

19. 19 § Lainanottovaltuus

-

20. 20 § Tuen myöntämisen yleiset edellytykset

-

21. 21 § Muissa laeissa säädettyt tuet ja korvaukset

-

22. 22 § Omaisuuden siirtyminen

-

23. 23 § Huoltovarmuuskeskuksen tiedonsaantioikeus

-

24. 24 § Tietojenantovelvollisuus

-

25. 25 § Salassa pidettävän tiedon luovuttaminen

-

26. 26 § Virka-apu

-

27. 27 § Uhkasakko

-

28. 28 § Huoltovarmuusrikkomus

-

29. 10. luku Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

-

30. Muu asia, jonka haluatte tuoda työryhmän tietoon

Suomen siemenperunakeskus Oy(myöhemmin SPK Oy) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto. SPK Oy kiinnittää huomiota seuraavassa esitettyihin asioihin.

Yleisellä tasolla seuraavat asiat kiinnittivät huomion ja aiheuttavat huolestumista:

- Huoltovarmuuskeskuksen asema ja toimiala

Huoltovarmuuskeskuksen aseman muuttamisesta valtion laitoksesta valtion virastoksi.

Huoltovarmuuskriittisten yritysten kannalta muutokset merkinnevät toiminnan siirtymistä entistä enemmän viranomaiskeskiseksi ja - vetoiseksi aiemman, aitoon yhteistyöhön perustuvan nykyisen yhteistyömallin asemesta.

Uhkana näemme, että kuinka huolehditaan vuosikymmeniä kehitetty julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyö, joka vaatii yhä enenevässä määrin joustavuutta, reagoitakykyä ja nopeaa päätöksentekoa. HVK on toiminut julkisen sektorin ja yksityisen sektorin yhteensovittavana elimenä. Tarve on kasvava ja mikä organisaatio huolehtii tästä tulevaisuudessa.

HVK:n yhteistyö viranomaistoimintojen kanssa on vahvasti esillä, joka nykyiselläänkin on vahvasti osa HVK:n toimintaa. Sen sijaan yhteistyö yksityisen sektorin kanssa on esityksessä lähes kokonaan sivuutettu, mikä on HVK:n ydintoimintoja.

Julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuus ja yhteistyö on nimenomaan nähty Suomalaisen huoltovarmuuden jalokivenä myös kansainvälisesti. Ja se on koko toiminnan perusta monessakin mielessä.

- Huoltovarmuuskeskuksen ohjaus

Uudessa ohjausmallissa TEM vastaisi edelleen Huoltovarmuuskeskuksen yleishallinnollisesta ohjauksesta ja valvonnasta.

Muutoksen seurauksena HVK:n ohjausmallista häviäisi elinkeinoelämän edustus. Sen sijaan ohjukseen osallistuisi ministeriöt. Tämä voi aiheuttaa haasteita käytännön toteutuksissa elinkeinoelämän kanssa, ellei elinkeinoelämä ole millään muotoa edustettuna ohjauksessa. Valvonnan voi jättää kyllä ministeriöille ja herää kysymys saattaako eri ministeriöiden omat alan agendat vaikuttaa ohjaukseen jopa ristiriitaisesti?

Huoltovarmuuden ylläpito ja kehittäminen vaativat myös viranomaisten ja elinkeinoelämän välistä yhteistyötä. Tämän yhteistyön tarve pätee suureen osaan yhteiskunnan toiminnoista, sillä valtio yksin ei pysty tarjoamaan kaikkia huoltovarmuuden edellytyksiä.

- Luonnoksen perusteluissa on todettu, että yhteistyön toimivuus erityisesti nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä on varmistettava. Huoltovarmuuskeskus toimii tällä hetkellä julkisoikeudellisena valtion laitoksena, mikä antaa sille liikkumavaraa toimia nopeasti, myös kriisitilanteissa. Kuinka tämä varmistetaan ja kehitetään liikkumavaraa, jonka tarve on ilmeinen? HVK:n operatiivinen liikkumavara ja nopea päätöksenteko on varmistettava myös tulevaisuudessa. Yhteistyö perustuu vapaaehtoisuuteen, kumppanuus edellyttää myös, että toimintaan osallistuva yksityinen sektori hyväksyy toiminnan ja osallistuu valmistelutyöhön.

Yksityisen kumppanin on voitava olla aidosti mukana tavoitteenmuodostuksessa ja käytännön varautumistyössä.

SPK on huolissaan, että julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välistä yhteistyötä aiotaan vähentää Huoltovarmuuskeskusta koskevassa päätöksenteossa. Näkemyksemme mukaan on tärkeää, että elinkeinoelämä on tarkoituksenmukaisella tavalla edustettuna uudessa ohjausryhmässä, koska yrityskenttä monilta osin vastaa varmuusvarastojen ylläpidosta sekä parhaiten ymmärtää niihin liittyvän työskentelyn.

Suomen siemenperunakeskus Oy

Paula Ilola

Toimitusjohtaja

Ilola Paula
Suomen siemenperunakeskus Oy